

A kínai nyelv hangjainak latin betűs átírása.

Betű	Kiejtés első megközelítésben	Megjegyzés
a	mint pl. a németben	
e	helyzettől függően mint a magyar e, é, é, vagy e és ö között	
i	rendesen mint a magyarban, néha mint a magyar j	z, c, s után orosz <i>и</i> -höz hasonló alveoláris, zh, ch, sh, r után orosz <i>и</i> -höz hasonló palatális magánhangzó
o	rendesen mint a magyarban	a után, vagy ng előtt a magyar o és u között
u	rendesen mint a magyarban	y, j, q és x után mint a magyar ü
ü	mint a magyarban	
w	mint az angolban	
y	mint j a magyarban	
b	kb. mint a magyar p	b és p közötti zöngétlen media
d	kb. mint a magyar t	d és t közötti zöngétlen media
g	kb. mint a magyar k	g és k közötti zöngétlen media
p	kb. mint a német szókezdő p	erősen hehezetes
t	kb. mint a német szókezdő t	erősen hehezetes
k	kb. mint a német szókezdő k	erősen hehezetes
z	kb. mint a magyar c	dz és c közötti zöngétlen affrikáta
c	erősen hehezetes magyar c	
zh	kb. mint a magyar cs	dzs és cs közötti zöngétlen affrikáta
ch	erősen hehezetes magyar cs	
j	kb. mint a magyar ty	gy és ty közötti zöngétlen hang
q	erősen hehezetes magyar ty	kissé közelebb áll a hehezetes cs-hez, mint a magyar tyh
f	mint a magyarban	
h	mint a magyarban	
s	mint pl. a németben /magyar sz/	
sh	mint az angolban /magyar s/	
r	kb. mint a magyar zs	kissé tremuláns, hasonlít a cseh ř-hez
x	selypített sz, a magyar s és sz között	hasonlít a német ich-Lauthoz, de annál kissé sziszegősebb
l	mint a magyarban	
er	mint az angolban /ö-szerű hanggal indul, angolosan raccsolt r-be megy át/	
m	mint a magyarban	
n	mint a magyarban	
ng	veláris orrhang, kb. mint n a magyarban g előtt	a nyelv és a felső iny közötti nyomás kisebb, mint a magyarban; a g csak magánhangzó előtt hangzik; utána következő hehezet nélküli mássalhangzó /b, d, g, z, zh, j betűk valamelyikével jelölt/ zöngésedik

Zöngésedés máshol is előfordul; pl. a *ㄗ* /zi/ főnév-képzőt mindig magyar dz-vel és /alveoláris/ orosz *и*-szerű hanggal ejtik.

A kiejtés pontosabb megadásához tudni kell, hogy a kínai szótag szerkezete a következő: szótagkezdő mássalhangzó /ng kivételével bármely mássalhangzó lehet, de hiányozhat is/, kötőhangzó /i, u vagy ü lehet, de hiányozhat is; lényegesen rövidebben ejtik, mint az i, u, ü főmagánhangzót. Ha a szótagkezdő mássalhangzó hiányzik, de kötőhangzó van, ez utóbbit i helyett y-nal, u helyett w-vel, ü helyett yu-val írják/, főmagánhangzó /bármely magánhangzó vagy ai, ei, ao ou diftongus lehet, amely utóbbiak a kötőhangzóval triftongust alkotnak. A diftongusok első magánhangzója /tehát a triftongusok középső magánhangzója/ normális hosszúságu, a követ-

kező magánhangzó megint egészen röviden ejtendő. Ez természetesen nem vonatkozik arra az esetre, amikor kötőhangzó után egyszerű magánhangzó jön; itt a kötőhangzó ejtendő röviden, a főmagánhangzó hosszúsága normális. Egyébként a főmagánhangzó hosszát, ill. ha diftongus, az első tagját, a hangsúly határozza meg/, szótagvégző orrhang /n, vagy ng lehet, vagy hiányozhat/. Ha szótagkezdő mássalhangzó sincs, kötőhangzó sincs, akkor a főmagánhangzót i helyett ~~xxx~~ yi-nek, u helyett wu-nak, ü helyett yu-nak írják. Egyetlen, a fentitől eltérő szerkezetű szótag az er.

Ezekután a magánhangzók kiejtésének eltérése a fent megadottól, ill. az e kiejtése a következőképpen adható meg:

a csak akkor ejtendő német a-nak, ha monoftongus és nem ü a kötőhangzó, amely előtte áll, és szótagvégző orrhang sincs utána. Az ai diftongusban és n szótagvégző előtt előbb képzendő /különösen, ha ai előtt nincs kötőhangzó, ekkor az angol a-hoz hasonló a kiejtése, valamint így ejtendő ü kötőhangzó után is/; az ao diftongusban és ng szótagvégző előtt viszont hátrább képzendő. Ha i a kötőhangzója és ugyanakkor n a szótagvégzője, akkor majdnem magyar nyílt e-nek hangzik az a.

e ha nincs kötőhangzója, vagy ha i vagy ü a kötőhangzója, és sem diftongusban nem szerepel, sem szótagvégző nincs utána, akkor magyar nyílt e-nek hangzik. Az ei diftongusban röviden, egyébként a magyar é-hez hasonló hangszínnel hangzik; különösen rövid, ha u kötőhangzó van az ei diftongus előtt, úgy, hogy ekkor a fenti szabálytól eltérően e diftongus második tagja a hosszabb. Ha az e monoftongus után n szótagvégző áll, akkor kerekítettlen ö-nek /ø/ hangzik, ha pedig ng szótagvégző áll utána, akkor úgy hangzik, mint az u pl. az angol ungrounded szó elején. Az er szótagban kiejtése olyan, mint pl. az angol erstwhile szóban.

i: lásd a táblázatban.

o az u kötőhangzó után kevésbé, az ou diftongusban mégkevésbé kerekített ajakkal képzendő, mint a magyarban. Ha az ou diftongus előtt i kötőhangzó van, akkor az o emellett meg is rövidül, úgy, hogy ez esetben ismét a diftongus második tagja dominál, eltérően a fenti szabálytól. Az ao diftongusban, valamint az ng szótagvégző előtt o és u közötti hangnak /ɔ/ hangzik.

u: lásd a táblázatban. /y, j, q, x után szabad ü-nek is írni, de egyszerűsítésül elhagyják a két pontot./

ü: n szótagvégző előtt üi-nek hangzik, nagyon rövid i-vel.

Az u alatt említett írás-egyszerűsítésen kívül szokás még néha az ou diftongust az i /y/ kötőhangzó után u-nak is írni, az ei diftongust az u /w/ kötőhangzó után i-nek is írni /ennek oka az említett két kivétel az alól az általános szabály alól, hogy a diftongusoknak az első tagja a normális hosszúságú/, végül néha elhagyják /az ugyancsak nagyon röviden ejtett/ e főmagánhangzót olyankor, ha előtte u kötőhangzó, utána pedig n szótagvégző áll. De helyes az ...iou, ...uei és ...uen írásmód is az egyszerűsített ...iu, ...ui és ...un helyett /~~xxx~~. ha nincs szótagkezdő mássalhangzó, you, wei és wen a szokásos, nem pedig yu, wi és wn, az utóbbi kettő elő sem fordul/.

Az ~~apostrof~~ aposztrof /' / ng szótagvégző után a következő szótagtól való elválasztás céljára szolgál, ha ez utóbbinak nincs szótagkezdő mássalhangzója; ha nincs aposztrof, akkor az n az előbbi, a g az utóbbi szótaghoz tartozik. Hasonló a szerepe az n szótagvégző után. Pl. jing'aide /jing-ai-de/ szeretve tisztelt /apostrof nélkül jin-gai-de volna a szótagolás, ami valami olyasmit jelentene, mint kissé megváltoztatott/, Tien'anmen /Tien-an-men/ a mennyei nyugalom kapuja /a pekingi császári palota egyik kapujának neve/, aposztrof nélkül Tie-nan-men volna a szótagolás, amit talán déli vaskapunak lehetne érteni. /Jobb példákat most nem tudok mondani, pedig biztosan vannak./

Mint hogy a kínai nyelvben a hangsulynak is nagyon lényeges fonológiai szerepe van /egy szó jelentése nemcsak attól függ, hogy milyen hangokból áll, hanem attól is nagyon lényegesen, milyen éneklő hangsullal ejtik ki/, továbbá, ~~his~~ minthogy emiatt vita folyik arról, ne jelöljék-e a hangsulyt diakritikus jelekkel /egyelőre nem jelölik, csak tankönyvekben/, itt meg kell emlékezni a kínai hangsulyról is.

A hivatalos kínai nyelvben /vagyis a pekingi nyelvjárásban/ négyféle hangsúly van.

1. /Jele a főmagánhangzó, vagy ha diftongus, első tagja fölé tett vízszintes vonás, pl. ~~zhōng~~ zhōng: középső, kínai/: egyenletes, de a magyarnál kissé magasabb hangon ejtett szótag.

2. /Jele a főmagánhangzó, vagy ha diftongus, első tagja fölé tett ^(e les) ékezet, pl. shéi: kicsoda?/: a magyar kérdőhangsúlyhoz hasonlóan emelkedő dallammal ejtett szótag, de inkább a magyar affektált kérdés hangsúlyához hasonlít.

3. /Jele a főmagánhangzó, vagy ha diftongus, első tagja fölé tett ^{fordított} accent circonflexe, pl. yōu: van nekem/: előbb leszálló, majd emelkedő dallammal ejtett szótag, mint a magyarban a meglepett kérdés /pl. mi-i-i?/

4. /Jele a főmagánhangzó, vagy ha diftongus, első tagja fölé tett accent grave, pl. bù: nem/: a magyar ellentmondást nem tűrő parancshoz hasonlóan röviden, leszálló hangsullal ejtett szótag.

Vannak, bár elég ritkák, hangsúlytalan szótagok is. /Főleg képzők./

Kérdő mondatban minden szó hangsulya ugyanaz, mint kijelentő mondatban. A kérdést kérdő szócska, vagy különleges mondat szerkezet jelzi. Természetesen a mondat végén sem megy le a hangmagasság, csak ha az utolsó szó hangsulya 4-es.

Legrövidebben a 4. hangsúlyú szótag főmagánhangzóját ejtik; hosszúság szerinti sorrendben utánuk a 1, 2. és 3. hangsúlyú szótagok főmagánhangzói következnek.

Mondatban természetesen befolyásolja az egyes szavak hangsúlyát az, hogy a következő szótag milyen hangsúlyú.

Kiegészítés a latin betűs átíráshoz. Szó végén előfordul /az er szótagon kívül is/ r betű. Ez nem /tremuláns/ zs-nek ejtendő, hanem angolosan raccsolt r-nek. Ha előtte n van, ez nem ejtendő. Ha előtte ai, ei diftongus van, az a-nak, e-nek ejtendő. Ha előtte ng van, az sem ejtendő, de az előtte álló magánhangzó nazalizálандó. Ha előtte i vagy ü van /akkor is, ha ez u-nak van írva/, akkor a szóvégi r úgy ejtendő, mint az er szótag. De ha az r előtti i-t olyan mássalhangzó előzi meg, amitől orosz *и*-höz hasonló hangnak kellene ejteni, akkor ez az i elmarad a kiejtésben, tehát az ir ejtendő úgy, mint az er szótag. Ha az r előtt n van s ez előtt i, akkor az n nem ejtendő, de az r szintén úgy ejtendő, mint az er szótag. /Ezek a kivételek úgy adódtak, hogy a szóvégi er szótag módosítja az előtte álló szótag ejtését, s ennek jelzésére er helyett - függetlenül attól, hogyan módosította - csak r-et írnak./